

СУМСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
НАВЧАЛЬНО-НАУКОВИЙ ІНСТИТУТ ПРАВА
ЛІГА СТУДЕНТІВ АСОЦІАЦІЇ ПРАВНИКІВ УКРАЇНИ

**РЕФОРМУВАННЯ ПРАВОВОЇ СИСТЕМИ
В КОНТЕКСТІ ЄВРОІНТЕГРАЦІЙНИХ ПРОЦЕСІВ**

МАТЕРІАЛИ

IV Міжнародної науково-практичної конференції
(Суми, 21–22 травня 2020 року)

У двох частинах

Частина 2

Суми
Сумський державний університет
2020

ОСОБЛИВОСТІ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ПОЗОВУ У СПРАВАХ ПРО НАДАННЯ АДМІНІСТРАТИВНИХ ПОСЛУГ

Осінова О. О.

Суддя Сумського окружного адміністративного суду

Аспірантка ННІ права

Сумського державного університету

Кодекс адміністративного судочинства України (далі – КАС України) передбачає такий превентивний процесуальний інститут як забезпечення позову, який складається з ряду правових процедур. Так, регулюванню правових відносин у зв'язку з забезпеченням позову присвячена глава 10 Розділу I КАС України (статті 150–158).

В частині 1 статті 151 КАС України наведено перелік можливих видів забезпечення позову, а саме:

- 1) зупинення дії індивідуального акта або нормативно-правового акта;
- 2) заборона відповідачу вчиняти певні дії;
- 3) встановлення обов'язку відповідача вчинити певні дії;
- 4) заборона іншим особам вчиняти дії, що стосуються предмета спору;
- 5) зупинення стягнення на підставі виконавчого документа або іншого документа, за яким стягнення здійснюється у безспірному порядку [1].

Забезпечення позову здійснюється з метою попередити можливу шкоду інтересам позивача, зберегти можливість поновлення порушених прав, запобігти завданню непоправної шкоди інтересам громадян та держави.

Розглянемо питання про те, в яких випадках виникає необхідність обрання заходу забезпечення позову в інтересах позивача – суб'єкта звернення за наданням адміністративних послуг. Така потреба виникає, наприклад, при зверненні до адміністративного суду з вимогою визнати неправомірним і скасувати рішення суб'єкта владних повноважень про відмову в наданні дозволу на розробку (затвердження) проекту землеустрою щодо відведення та надання у власність земельної ділянки. Враховуючи тривалий час розгляду справи, в таких випадках існує реальна загроза відчуження спірної ділянки третій особі шляхом продажу або наданні у власність в порядку приватизації. Належним запобіжним заходом в такому випадку буде виступати заборона на відчуження спірної земельної ділянки до вирішення справи по суті, тобто до набрання судовим рішенням законної сили. Іншим прикладом може слугувати спір про відмову у наданні статусу біженця і видворення іноземця (особи без громадянства). Для попередження

негативних наслідків для позивача в цьому випадку доцільно застосувати тимчасове зупинення дії індивідуального акту, що оскаржується.

Очевидно, що при судовому розгляді спорів з надання адміністративних послуг теоретично можливе застосування чотирьох з п'яти, передбачених ч. 1 ст. 151 КАС України, видів забезпечення позову, а саме перелічених в пунктах 1-4 вищевказаної норми. Але на практиці для особи, яка звертається до суду за захистом своїх прав з приводу надання чи відмови у наданні адміністративних послуг, першорядне значення мають такі забезпечувальні заходи як зупинення дії правового акту та заборона вчиняти певні дії [2, с. 108].

У зв'язку з темою дослідження доречно зауважити, що найкращий європейський досвід щодо забезпечення позову в адміністративному судочинстві акумульовано у Рекомендації N R (89) 8 про тимчасовий судовий захист в адміністративних справах, прийнятій Комітетом Міністрів Ради Європи 13 вересня 1989 року. Положення вказаної Рекомендації враховані при розробці інституту забезпечення адміністративного позову в Україні.

Уніфікація процесуальних норм КАС, ГПК і ЦПК України, які викладені в новій редакції згідно із Законом від 3 жовтня 2017 року № 2147-VIII, не могла не рахуватися з природними особливостями забезпечення позову в адміністративному судочинстві, зумовленими владними повноваженнями суб'єктів публічної влади та характером спорів, що знаходяться в площині адміністративного управління.

Порівняльний аналіз правових процедур забезпечення позову в ГПК, КАС та ЦПК України дозволяє виділити такі особливості інституту забезпечення позову в адміністративному судочинстві (в тому числі і при розгляді спорів з надання адміністративних послуг) на відміну від інших видів судочинства:

1) наділення адміністративного суду правом вжити заходи забезпечення позову не тільки за заявою учасника справи, а й за власною ініціативою;

2) встановлення вичерпного переліку заходів забезпечення позову для адміністративного судочинства в той час, як норми ГПК і ЦПК України дозволяють вжити й інші заходи, необхідні для забезпечення ефективного захисту або поновлення порушених чи оспорюваних прав та інтересів, якщо такий захист або поновлення не забезпечуються заходами, прямо зазначеними у пунктах відповідних норм (ГПК та ЦПК);

3) зупинення дії індивідуального акта або нормативно-правового акта як окремого заходу забезпечення позову передбачено безпосередньо тільки КАС України (п.1 ч.1 ст.151);

4) в КАС України відсутнє положення, що встановлене ч. 11 ст. 137 ГПК України

та ч. 10 ст. 150 ЦПК, а саме: не допускається вжиття заходів забезпечення позову, які за змістом є тотожними задоволенню заявлених позовних вимог, якщо при цьому спір не вирішується по суті [3, 4] .

На практиці адміністративні суди вкрай рідко вживають заходи забезпечення позову за власною ініціативою, що очевидно зумовлено побоюваннями суддів викликати негативну реакцію органів влади в умовах недостатньої забезпеченості незалежності суддів в реаліях українського суспільства.

Характер правовідносин між сторонами спору та правова природа предмету самого спору впливають також на обсяг і зміст обмежень щодо застосування тих чи інших заходів забезпечення позову, передбачених нормами ГПК, КАС та ЦПК України. Зокрема, в п. 1 ч. 3 ст. 151 КАС України міститься заборона на зупинення актів Верховної Ради України, Президента України, Вищої ради правосуддя, Вищої кваліфікаційної комісії суддів України, Кваліфікаційно-дисциплінарної комісії прокурорів та встановлення для них заборони або обов'язку вчиняти певні дії. Треба розуміти, що подібні заборонні норми включені до кодексу законодавцем з метою не порушувати діяльність вказаних органів влади та не допустити зловживань своїм процесуальним правом з боку позивачів.

На нашу думку, заборона тимчасово зупиняти дію нормативно – правових актів, виданих названими суб'єктами центральних органів влади, є цілком логічною і обґрунтованою, чого не можна сказати щодо заборони зупиняти дію актів індивідуальної дії цих суб'єктів публічної влади. В даному випадку предмет оскарження (позову) вичерпується актом виконання щодо конкретної особи і не порушує права та інтереси третіх осіб чи суспільства в цілому. Побоювання можливих зловживань процесуальним правом на забезпечення позову не повинні бути перепорою, коли мова йде про реалізацію основоположних принципів судочинства – справедливості та рівності перед законом і судом.

Як додатковий аргумент на користь викладеної точки зору, можна навести досвід зарубіжних країн з розвинутою демократією, наприклад ФРН. Параграф 80 КАС ФРН передбачає інститут тимчасового правового захисту, який, до речі, не знає аналогічних обмежень і, більш того, подання позову про визнання адміністративного акту недійсним , як правило, має автоматичну відкладальну дію щодо виконання оспорюваного акту [5, с. 98].

В результаті проведеного порівняльного та системного аналізу норм чинного процесуального законодавства доходимо висновку, що інститут забезпечення позову в адміністративному судочинстві, зокрема при розгляді спорів з надання адміністративних послуг, малоефективний і потребує законодавчого вдосконалення. По-перше, доцільно

надати поданню позову про скасування індивідуального акту автоматичної відкладальної дії щодо його виконання до вирішення справи по суті, якщо це не зачіпає інтересів третіх осіб; по-друге – скасувати заборону на зупинення дії індивідуального акту Верховної Ради України, Президента України, Вищої ради правосуддя, Вищої кваліфікаційної комісії суддів України, Кваліфікаційно-дисциплінарної комісії прокурорів та встановлення для них заборони або обов'язку вчиняти певні дії.

ЛІТЕРАТУРА:

1. Кодекс адміністративного судочинства України: Закон України від 6 липня 2005 р. № 2747-IV / Верховна Рада України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2747-15#n10611> (дата звернення: 15.04.2020).
2. Сьоміна В. А. Забезпечення позову в адміністративному судочинстві. *Державне будівництво та місцеве самоврядування*. Вип. 13. X. : Право, 2007. С. 105–111.
3. Господарський процесуальний кодекс України: Закон України від 6 листопада 1991 р. № 1798-XII / Верховна Рада України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1798-12#n2493> (дата звернення: 15.04.2020).
4. Цивільний процесуальний кодекс України: Закон України від 18 березня 2004 р. № 1618-IV/ Верховна Рада України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1618-15#n7087> (дата звернення: 15.04.2020).
5. Адміністративні процедури і адміністративне судочинство в Німеччині: збірник матеріалів. Київ, 2006. 180 с.

ПОРІВНЯЛЬНА ХАРАКТЕРИСТИКА ФУНКЦІОНУВАННЯ ПЕНСІЙНОЇ СИСТЕМИ УКРАЇНИ ТА ВЕЛИКОБРИТАНІЇ⁷

Гаруст Ю. В.

*д. ю. н., доц., завідувач кафедри АГПФЕБ ННІ права
Сумського державного університету*

Миргород-Карпова В. В.

*к. ю. н., доцент, доцент кафедри АГПФЕБ ННІ права
Сумського державного університету*

Корощенко К. Р.

*Студентка II курсу ННІ права
Сумського державного університету*

Наявність пенсійної системи в будь-якій країні визначає її як країною соціальною, у якій вся робота уряду спрямована на забезпечення високої якості життя під час трудового стажу так і після його завершення. Безбідна старість – це те, чого прагне

⁷ Робота виконана в рамках проекту № 55.16-01.18/20.ЗП